

KOTARSKI KOMITET SKOJ-a (1942 — 1944.)

U kotaru Senj nije prije rata postojala skojevska organizacija. Međutim, uoči rata i na njegovu početku u Senj se vraćaju pojedini komunisti koji su prije rata primljeni u članstvo SKOJ-a u mjestima gdje su živjeli i radili. To su Milan Vukelić-Purica iz Alana i Melanija Rivoseki iz Senja. Isto je tako u Senju postojala grupa napredne antifašistički i socijalistički opredijeljene omladine, koja je ilegalno radila i po svojim organizacionim i idejnim oblicima, a posebno po bezrezervnoj revolucionarnoj djelatnosti u svemu imala oblik organizacije SKOJ-a, iako to nije bila jer nije bilo nikoga da to provede u formalnom smislu. Spomenut ću da je nakon dolaska u partizane rad u Senju priznat kao skojevski staž Vladi i Anti Knifiću, Marku Balenu i Mironu Vinskom, a bili su primljeni u Partiju odmah nakon dolaska u partizane.

No, budući da je to detaljnije obrađeno u radu »Omladinski pokret u Senju«, o tome neću sada govoriti.

Razvoj NOR-a na području Senj tekao je u specifičnim uvjetima. Navest ću samo činjenicu da je do prvih ozbiljnijih akcija i stvaranja oslobođenog teritorija došlo tek u lipnju 1942. oslobođenjem Krivog Puta. Ovdje možemo zanemariti akcije razoružanja žandara u Alanu kao i kratkotrajno oslobođenje Krasna. U oba su se slučaja partizanske jedinice ili ubrzo povukle te je opet izgubljen kontakt sa stanovništvom. Na koncu 1941. najbliže partizanske baze bile su Ledenički i Škalički logor, s kojima se zbog njihove udaljenosti moglo komunicirati uz iznimne teškoće.

Ako tome dodamo da ovdje nije u početku godine 1942.¹ postojala ni partijska ni skojevska organizacija, onda se lako mogu pronaći i utvrditi razlozi relativno sporog razvitka organizacije SKOJ-a na ovom terenu. O ovome ću dati detaljnije objašnjenje u ovom mome napisu, pa se na ovome ne bih ni posebno zadržavao, jer sve ono što se odnosi na razvoj partijske organizacije i formiranje KK KPH odnosi se na razvoj organizacije SKOJ-a i formiranje KK SKOJ-a za kotar Senj.

Za nas je dovoljno da shvatimo kako je partizanska baza krmpotske čete prebačena u Zabukovac, koji uz ostalo ima i tu prednost da se nalazi uz granicu kotara Senj (sela Alan, odnosno tadašnje općine Krivi Put).

1. Iznimku čini partijska organizacija u Senju, formirana pri koncu 1942., odnosno Mjesni komitet KPH za Senj, koji je proistekao iz te partijske organizacije. Međutim, daljnji razvoj događaja pokazuje da je ovaj MK vrlo malo učinio na stvaranju omladinskih i skojevskih organizacija u Senju.

Zbog specifičnih uvjeta na terenu kotara Senj, posebno u selima Krivog Puta, OK KPH šalje na ovaj teren, tj. u Zabukovac, najprije Tomu Strizića, a zatim Ivu Jeličića te Feliksa Gorskog. Da bi partijske i druge organizacije mogle slobodnije raditi u kotaru Senj, OK KPH u Zabukovcu formira posebnu partijsku organizaciju koja nije potpadala pod KK KPH Novi Vinodolski, već izravno pod OK KPH za Hrvatsko primorje. Isto tako ni skojevske organizacije Krmpote ne potpadaju pod operativno rukovodstvo SKOJ-a Novi, već njima rukovodi partijska organizacija u Zabukovcu, sa Strizićem kao sekretarom. Prve omladinske organizacije u Krmpotama (Savez mlade generacije) niču negdje pri koncu ožujka ili u početku travnja, a isto tako — najprije u Zabukovcu, a zatim u Luki — nastaju prve organizacije SKOJ-a. Kasnije se formira i organizacija u Ruševu.

Značajnu ulogu i, moglo bi se reći, poseban zadatak imala je organizacija SKOJ-a u Zabukovcu. Članovi su kao organizacija raspravljali, odlučivali i odlazili na teren Senja (najprije u selo Alan i neka bliža sela), a zatim preuzimali svu brigu za rad s omladinom u lipnju oslobođenom Krivom Putu. Po selima Krmpota razvio se bogat društveno-politički i kulturno-odgojni rad. Formiraju se pjevački zborovi, diletantske grupe, čitalačke grupe, vrši se opismenjavanje. Značajan doprinos radu SKOJ-a dali su pridošli omladinci iz Senja Miron Vinski² i Vlado Sestan. Nakon oslobođenja Krivog Puta iz Senja dolaze Ante i Neda Knifić, koji se odmah uključuju u rad SKOJ-a. Posebnim zadacima rada s omladinom Krivog Puta osobito su se bavili Pave Butorac (Ilijin), Rikard Pavelić (Rikica), Ana Pavelić (Valaševa) te Neda Knifić. Ovi omladinci skojevci rade samostalno na terenu Krivog Puta, izrastaju u omladinske rukovodiće i buduće članove KK SKOJ-a za kotar Senj. Značajnu pomoć na stvaranju skojevskih organizacija pružio je OK KPH za HP, koji na ovaj teren šalje instruktora, iskusnog skojevca Nikolu Krainovića, a zatim Jovu Plečaša, člana OK SKOJ-a, te negdje u kolovozu i druga Bosanca, također člana OK SKOJ-a.

Međutim, ovdje moramo utvrditi da je dalji razvoj skojevskih organizacija na Krivom Putu, osim u selu Alan, gdje je prije bila formirana organizacija SKOJ-a, bio spor. Naime, nakon oslobođenja Krivog Puta tamo su učinjene ozbiljne političke greške, čije posljedice su se još dugo osjećale na tom terenu. Ovdje sam se zadržao samo na nekim oblicima rada i organizacija Krmpota, i to samo toliko koliko je bilo potrebno da upozorim na razvijanje vojnih, političkih i kadrovskih preduvjeta za formiranje KK SKOJ-a za kotar Senj. Ti uvjeti su prije svega stvaranje dijela poluoslobođenog i oslobođenog teritorija u općini Senj, kao i osposobljavanje određenog broja skojevaca za samostalni rad.

Točan datum osnivanja KK SKOJ-a dosta je teško odrediti, jer se u arhivskoj dokumentaciji nije mogao naći datum osnivanja. U pisanim sjećanjima živi učesnici tih dana određivali su razne datume — od srpnja do rujna 1942. Čak i u nekim kasnijim pisanim materijalima iz toga doba, a pisanim po sjećanjima, pojavljuju se pogrešni datumi. Tako npr. u referatu o I. partijskoj konferenciji KK KPH Senj održanoj u oslobođenom Senju 16. I. 1944. kaže se da je KK SKOJ-a formiran u rujnu 1942. Po mome sjećanju to je moglo biti tek u listopadu godine 1942. U prilog ovoj tvrdnji mogu navesti slijedeće dokaze: 1. Prema tadašnjoj praksi KK SKOJ-a nije mogao

2. Miron Vinski, posinak Augusta Cesarca. Došao u Senj u početku 1942. da izbjegne progone.

biti formiran prije KK KPH. Prema sjećanjima kao i podacima iz sačuvane dokumentacije KK KPH za kotar Senj bio je formiran u studenom 1942. pa je KK SKOJ-a mogao biti formiran tek poslije ovoga.

Nadalje, K SKOJ-a spominje se prvi put u izvještaju KK KPH Senj, poslanom OK KPH za HP, koji je datiran 23. prosinca, a koji je potpisao tadašnji sekretar Strizić. U tom izvještaju kaže se da Skojem rukovodi kotarsko rukovodstvo od 4 člana, od kojih su dva partijca, a dvojica skojevaca. U nastavku ovoga izvještaja kaže se: »Kotarsko rukovodstvo je skoro osnovano i njegov se rad još ne bi mogao ocijeniti.« Prema tome, ako se 23. prosinca kaže da je KR skoro osnovano, onda to može biti ili konac studenoga ili početak prosinca 1942.

Prvi članovi KK SKOJ-a (naziv »kotarsko rukovodstvo« na ovom terenu zadržava se sve do lipnja 1943.) bili su Feliks Gorski, sekretar (ujedno je bio i član prvog KK KPH) zatim članovi: Pave Butorac, Rikard Pavelić i Neda Knifić.

Ovaj KK SKOJ-a razvija veliku aktivnost i u krmpotkim selima i u selima Krivoga Puta. KK SKOJ-a direktno rukovodi s organizacijama SKOJ-a u Zabukovcu, Luki i Podmelniku (katkad ovu organizaciju nazivaju organizacijom SKOJ-a u Ruševu.) Odlazak na teren po krivoputskim i krmpotkim selima bio je svakodnevan. Savez mlade generacije kojemu je bila predsjednica Ana Pavelić-Valaševa. Posebno se mnogo posvećivala briga omladini Krivog Puta. Na žalost, uslijed ranije spomenutih grešaka ondje se nisu pokazali željeni rezultati, iako je bilo vrijednih omladinaca, kao npr. brat i sestra Spalj (Ježevi), koji su organizirano radili i bili povezani uz KK SKOJ-a. Omladinska organizacija bila je posebno značajna po isticanju braće Milana Vukelić-Purice, Slave i mlađeg brata Ivice, kao i sestara Ane i Mare.

Pored toga KK SKOJ-a povremeno je održavao i vezu sa Senjom. Ovdje se moram zadržati na situaciji u Senju. Iz Senja, posebno iz grupe naprednih omladinaca, otišao je najrevolucionarniji dio. Tako su do konca lipnja u partizane otišli Vlade, Ante i Neda Knifić, Joso Prpić — »Gajtan«, Vinski, Šestan i Balen, a na robiju su osuđeni Matijević, Orlić, Jurčić i Butorac (svi nestali u zatvorima osim Milana Butorca). Isto su tako otišli iz Senja Vlade Vukušić (poginuo na Rabu kao član tamošnjeg Komiteta SKOJ-a), Danko Grlić, Frane Čelih, Saša Flaker i dr. Jasno da se to moralo donekle odraziti na situaciju u omladinskim redovima u Senju. Ovdje moram spomenuti da je u Senju u ožujku 1942. formiran Mjesni komitet KPH za Senj. Međutim, nitko nikad ne spominje da je u to vrijeme bio formiran i odgovarajući komitet SKOJ-a. Stanko Dvoržak, u g. 1943. član toga Komiteta, spominje da je sredinom g. 1943. u Senju bilo tridesetak skojevaca. Na žalost, nigdje se ne vidi niti spominje postojanje neke organizacije SKOJ-a koja bi imala veze s omladinom i koja je dokazala svoj rad posebno na mobilizaciji omladine u NOV u tijeku 1942. i 1943. do oslobođenja Senja. Upravo zbog toga ne može se utvrditi da je KK SKOJ-a imao neke veze s nekom organizacijom SKOJ-a u Senju. Bilo je s time u vezi pokušaja preko Mjesnog komiteta u Senju.

U pripremama za I. kongres ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije u Zabukovcu je u prosincu 1942. održana konferencija omladine, kojoj su prisustvovali predstavnici omladine pojedinih sela i zaselaka Krmputa i Alana.

Na konferenciji se raspravljalo o tekućim problemima i zadacima i na kraju je izvršen izbor delegata za I. kongres. Izabrani su bili Rikard Pavelić

i Neda Knific. Nakon povratka s Kongresa oni su podnijeli izvještaj o radu Kongresa. Isto tako obilazili su sela, gdje su iznosili dojmove o snazi naše vojske, govorili o iskustvima druge omladine i sl. Isto tako R. Pavelić i N. Knific bili su delegirani i prisustvovali su Pokrajinskoj konferenciji koja je održana u Slunju 3. I. 1943. Kad se formirao Okružni odbor USAOH-a, oni postaju njegovi članovi. Neda se ubrzo razvija u dobrog omladinskog rukovodioca te doskora odlazi na rad u OK SKOJ-a. Isto tako u KK SKOJ-a nastaju i druge promjene koje je teško pratiti pa ih neću spominjati.

KK KPH je u veljači i ožujku izvršio pripreme za prijelaz na Velebit, tj. izvršene su pripreme da se jedan dio KK KPH i KK SKOJ-a prebaci na Velebit kako bi mogao djelovati na drugom dijelu kotara Senj, tj. na terenu Sv. Jurja i Jablanca.

Prebacivanje i dolazak u Krasno izvršeni su 18. svibnja g. 1943. Prilikom prijelaza na teren došlo je do većih kadrovskih promjena u KK SKOJ-a. U Krasno dolazi Pave Butorac, koji je već prije postao sekretar KK SKOJ-a. Kako su neki članovi morali ostanu na terenu Krmpota (koji se odmah povezuju sa KK SKOJ-a Novi), OK SKOJ-a šalje kao popunu Komiteta iskusne skojevske rukovodioce, koji su se prije toga nalazili u komitetima SKOJ-a Crikvenice, Kastava i Sušaka. Ubrzo nakon dolaska u Krasno KK SKOJ-a popunjava se u sastavu: Pave Butorac, sekretar, Vale Lončarić, Josip Aheli i Leo Godnić.

Kotarski odbor USAOJ-a ostao je samo na 2 člana: Ivka Filipović i Zlatan Sirnik. Ubrzo član toga odbora postaje Leo Godnić tako da je Kotarski odbor USAOJ-a brojio 3 člana. Predsjednik tog odbora bila je Ivka Filipović. U KK SKOJ-a ubrzo je primljen i Dragan Vukelić iz Krasna. O njemu valja nešto više reći. U prvim danima ustanka on je radio kao krojački radnik u Otočcu. Kada Stipe Ugarković dolazi po zadatku CK Hrvatske u Liku, povezuje se s Draganom koji mu služi kao veza s aktivistima Krasna, Švice, Kosiinja i Gospića. Po nalogu Ugarkovića organizira izlaženje i prebacivanje u partizane oružja iz domobranske kasarne u Otočcu.³ Nakon dolaska u Krasno on okuplja desetak omladinaca i omladinki koji sakupljaju materijal i kreću u partizane. KK SKOJ-a odmah je izvršio raspored tako da su neki članovi bili zaduženi za rad s omladinom u Krasnu, dok su drugi odmah odlazili na teren. Mora se istaknuti da su uvjeti rada bili dosta teški.

Najprije zbog udaljenosti. Za primjer ću navesti da se iz Krasna do Prizne trebalo pješaćiti 2 dana po bespuću i kozjim stazama.

Ubrzo su formirani odbori USAOH-a u svim podvelebitskim selima. Isto tako stvaraju se organizacije SKOJ-a i to najprije u zaseocima s centrom u Volaricama, u Krasnu i po ostalom terenu.

U izvještaju KK SKOJ-a od 23. VIII. 1943. sekretar Butorac izvještava uz ostalo da su u Jablancu formirana 4 odbora USAOJ-a te 2 u Krasnu, kao i da će se za koji dan formirati Općinski komitet SKOJ-a za Jablanac. Članovi KK SKOJ-a djeluju potpuno samostalno, jer je mogućnost međusobnog komuniciranja i održavanja redovitih sastanaka vrlo mala. Zbog toga su rezultati i broj organizacija SKOJ-a znatno veći nego što se to prikazuje u izvještaju.

Kao što je prije rečeno, KK SKOJ-a i unatoč izvještajima koji su stizali iz Senja nije mogao utvrditi izravnu vezu s nekom organizacijom SKOJ-a.

3. Izjava Stipe Ugarkovića, original kod obitelji pok. Dragana Vukelića iz Krasna.

Kontakt je održavan samo s MK KPH Senj. Međutim, negdje u kolovozu (a po Milanu Butorcu znatno prije) u Krasno dolazi iz Senja omladinac Milan Butorac. O ovome izvještava Pave Butorac u izvještaju od 23. VIII. 1943. U izvještaju se kaže: »Drugu je dato u zadatak da formira Općinski komitet SKOJ-a za grad Senj.« Prema sjećanju Milana Butorca on je odmah nakon povratka formirao komitet u kojemu su osim njega kao sekretara bili Ruda Tomljanović-Puljiz, Nandi Krmpotić-Čikeša, Drago Kaloper i Neda Krmpotić. Prema Butorcu, Komitet je razvio živu aktivnost na okupljanju omladine i pripremanju za odlazak u partizane.

Zahvaljujući upornom iako i teškom radu KK SKOJ-a, cijeli teren Senja s južne strane ceste Senj—Otočac bio je pokriven omladinskim i skojevskim organizacijama i na oslobođenom i na neoslobođenom dijelu općina Sv. Juraj i Jablanac. Uspješno se vrši mobilizacija za NOV, organizira rušenje telefonskih stupova, prikuplja odjeća i hrana, organizira zabavni život omladine, itd.

Nakon kapitulacije Italije u oslobođenom Senju te u Sv. Jurju i Jablancu KK SKOJ-a razvija veliku aktivnost na organizacionom, političkom i kulturno-prosvjetnom polju. Niču nove organizacije SKOJ-a, popunjavaju se općinski odbori.

Nakon dolaska KK SKOJ-a u oslobođeni Senj dolazi do kadrovskih promjena. Sekretarom KK SKOJ-a postaje Ljubica Krainović i Komitet se popunjava domaćim kadrom. No kako je i tu bilo čestih promjena, teško je upuštati se u navođenje imena, te ću ostati samo na ključnim kadrovskim promjenama, u prvom redu na promjenama sekretara KK SKOJ-a.

Skoro u svim općinskim centrima formiraju se domovi kulture u kojima glavnu riječ vodi omladina. U okviru domova formiraju se diletantske grupe, pjevački zborovi, pišu zidne novine. Plesovi i priredbe održavaju se skoro svake nedjelje. Kada su se održavali masovni skupovi JNOF-a, omladina je organizirano i pod zastavama i transparentima dolazila na završetak tih zborova i pretvarala ih u narodno veselje. Organizator svih ovih akcija bio je KK SKOJ-a ili pojedine organizacije SKOJ-a, a vrlo često i pojedini skojevci u svojim selima.

Kakvi su rezultati postignuti u organizacionom pogledu, vidi se iz izvještaja KK SKOJ-a od 24. XII. 1943. u kojemu se daje slijedeći organizacioni prikaz: KK SKOJ-a 7 članova, MK SKOJ-a Senj—5 članova i 60 članova,³ općina Jablanac—5 aktiva SOJ-a i 21 član, Krivi Put—1 skojevska organizacija od 4 člana, Sv. Juraj—2 skojevske grupe, općinski odbor USAOJ-a Jablanac—9 članova, 7 seoskih s 31 članom i 2 pionirske grupe, Mjesni odbor USAOH-a Jablanac—6 članova i 8 seoskih odbora, Mjesni odbor USAOH-a Krasno—7 članova sa 6 seoskih odbora.

Prodor Nijemaca nakon povlačenja naših jedinica iz Senja 18. siječnja godine 1944. donio je ozbiljne teškoće. KK SKOJ-a povukao se iz Senja dijelom na Velebit, a dijelom u Krmpote. Jedna od teškoća bila je nemogućnost održavanja veze između ova dva dijela Komiteta, jer su Nijemci čvrsto osiguravali cestu Senj—Otočac. Pored toga na Velebitu su pojedini članovi kotarskih organizacija pa se i KK SKOJ-a podijelio po tadašnjim općinama. U uvjetima teške zime i uz snijeg visok negdje i do 2 m teško je bilo povezivati se tako da su pojedini članovi KK SKOJ-a i organizacije SKOJ-a živjeli i djelovali odvojeno. Prodor neprijatelja i domaćih ustaša odvojio je partizanske vojne jedinice. Sve to, uz glad koja se pojavila, stvaralo je nepremostive te-

škoće. Došlo je do zastoja u radu SKOJ-a. Neki su članovi otišli u operative jedinice, neki su se povukli u gornja sela. Skojevski sastanci u takvim uvjetima skoro se nisu mogli niti održavati u tijeku veljače i ožujka. Međutim, treba naglasiti da su članovi SKOJ-a, iako su bili prepušteni sami sebi i bili nepovezani, održavali moral kod naroda i omladine i odigrali su značajnu ulogu u opskrbi logora gdje su se smjestile kotarske organizacije. Uslijed ovakvih teškoća jedan dio KK SKOJ-a otišao je na otoke. OK SKOJ-a ubrzo je reagirao. Za sekretara KK SKOJ-a postavljen je Zvonko Petrinović, koji je na toj dužnosti zamijenio Ivicu Balena-Bedina, a koji je opet zamijenio Ljubicu Krainović. Budući da su neki članovi KK SKOJ-a otišli na druge dužnosti, razboljeli se ili se pokazali neaktivnima, uskoro se formira potpuno novi KK SKOJ-a. U početku su tu uz Petrinovića bili Dragan Vukelić, Vlado Budić, Katica Sorić⁴ i Ljubo Mateljan, a nešto kasnije i Marija Smojver iz Karlobaga, koja je ubrzo poginula. Ovdje treba napomenuti da je krajem ožujka došlo do prebacivanja tridesetak boraca iz II. POS-a na Velebit. Pojava i djelovanje vojne jedinice stjerala je ustaše u žicu te se moglo ponovno raditi i kretati se. KK SKOJ-a pristupio je oživljavanju rada seoskih organizacija SKOJ-a i omladine. Uz ostale oblike rada omladina sudjeluje s borcima u svim organiziranim akcijama na terenu. Ubrzo zatim u KK SKOJ-a kooptirani su u KK i sekretari općinskih komiteta. Osim toga kotarsko rukovodstvo Senja sada djeluje na terenu Karlobaga. Isto tako i KK SKOJ-a sada djeluje na tom terenu. Ovo je učinjeno dogovorno, jer je područje Karlobada bilo jako udaljeno od svog gospićkog centra.

Sada se omladina ponovno okuplja na skojevske i omladinske sastanke, a omladinska organizacija posebno je aktivna u Prizni, ali i organizacije iz drugih mjesta bile su vrlo aktivne u održavanju veze s otocima Pagom i Rabom kao i pri prebacivanju hrane i odjeće za partizanske jedinice. Organizira se rušenje ceste, telefonskih stupova, pisanje antifašističkih parola, omladina sudjeluje u likvidaciji domaćih ustaša, vrši se mobilizacija za NOV, pa čak i u žici u Jablancu članovi SKOJ-a Marija Vukušić i Anđelko Balen uništavaju 2 njemačka kamiona specijalnim eksplozivom dobivenim od Engleza. Za rukovanje ovim eksplozivom prethodno je bio osposobljen Milan Dundović, sekretar Općinskog komiteta SKOJ-a Jablanac i član KK SKOJ-a.

Da drugoj strani, zbog teškoća održavanja veze organizaciju na terenu Krivog Puta preuzeo je KK SKOJ-a Novi.

Nešto pred I. omladinsku konferenciju, prema arhivskim podacima KK SKOJ-a brojio je 6 članova, Općinski komitet SKOJ-a Karlobag—4 člana i 3 skojevske organizacije te 2 odbora USAOH-a s oko 50% prihvaćene omladine, Općin. kom. SKOJ-a Jablanac ima 5 članova i 4 skojevske grupe i 5 odbora USAOH-a, u kojima je obuhvaćeno 120 omladinaca i omladinki. U okupiranom Sv. Jurju—6 članova SKOJ-a, a u Krasnu 3 člana. Osim toga postojalo je 10 čitalačkih grupa, 2 pjevačka zbora i 1 diletantska grupa. Iz svega se vidi da je KK razvio bogatu, sadržajnu i vrlo uspješnu aktivnost. U takvim uvjetima moglo se pristupiti održavanju I. omladinske konferencije, koja je održana **10. rujna 1944.** na Velebitu u Balenovoj pilani. Konferenciji je prisustvovalo oko 200 delegata, a prema sjećanju sudionika čak blizu 1000 ljudi, što omladine, što starijih. Omladina je dolazila u grupama uz pjevanje borbenih pjesama. Konferenciji su prisustvovali delegati čak iz okupiranog Jurjeva i Jablanca. Konferenciju je otvorio sekretar Zvonko Petrinović, a pozdravne govore održali su predsjednik kotarskog NOO-a Lovre Stanišić te

Ivan Milošević, komesar Primorsko-goranskog područja. Interesantno je napomenuti da je konferenciju pozdravio i šef grupe Engleza koji su se nalazili na Velebitu s radio-stanicom. Na kraju je demokratskim načinom izabran Kotarski odbor USAOH-a, a za predsjednika tog odbora izabran je Dragan Vukelić. Ovdje treba spomenuti da je već i prije postojao Kot. odbor USAOH-a. No, to je bio ratni odbor formiran imenovanjem a ne izborom. Konferencija je imala vrlo svečani karakter i pretvorila se u pravu manifestaciju. Uz put da napomenem da je na konferenciju došlo i na njoj položilo partizansku zakletvu 65 legionara s punom ratnom opremom, koji su se predali i došli iz Jablanca.

Konferencija je dala znatan poticaj i pojedincima i organizacijama SKOJ-a. SKOJ i USAOH razvijaju znatnu aktivnost. Tako u vremenu od 1. listopada do 1. studenog te godine održan je analfabetski tečaj na kojemu je opismenjeno 5 omladinki, na raznim radnim akcijama omladina je dala 400 radnih sati, oprano je 1.200 komada rublja, održan velik broj mitinga i sastanaka s omladinom, formirano nekoliko pjevačkih zborova i diletantskih grupa, izdavane zidne novine.

Osim toga omladina je sudjelovala u raznim akcijama siječenja telefonskih stupova i sl. Jedan dio skojevaca otišao je u vojne jedinice, od čega petorica na rad u OZZN-u. Treba spomenuti da su skoro svi skojevci, posebno na terenu Prizne i Jablanca te Cesarice, bili naoružani i kao takvi osiguravali slobodni teritorij. Pored toga oni su s vodom II. POS-a sudjelovali u borbenim akcijama.

Ovakva aktivnost nastavila se do konca 1944. Međutim, zbog dolaska zime opet su nastali teški uvjeti rada i života. Snijeg, bura i hladnoća onemogućili su komuniciranje s otocima, a preko Velebita se nije moglo. Bilo je skoro nemoguće uspostavljati veze s pojedincima i organizacijama. Problem prehrane pojavio se u punom opsegu jer se prehranjivati moglo samo kod naroda koji je ionako kronično gladovao. Sve u svemu, ponovila se situacija iz zime u početku 1944., a o kojoj je već bilo riječi.

Zbog svega toga sredinom prosinca donijeta je odluka da se kotarske organizacije (njihova sjedišta) prebace na Olib, kamo su prebačeni bolesni i stari. Skojevci su većinom uključeni u jedinice II. POS-a. No teren nije bio potpuno napušten, jer su pojedinci, najotporniji članovi kotarskih organizacija, pa i KK SKOJ-a, ostali na terenu ili su ga povremeno obilazili i to uglavnom teren Prizne, Jablanca i Cesarice.

Negdje u siječnju 1945. KK SKOJ-a s ostalim kotarskim organizacijama seli se u Petrčane (kraj Zadra). Ovdje je postala baza odakle se rukovodilo organizacijama koje su ostale podno Velebita.

Međutim, kako se već osjećalo skoro oslobođenje, ovdje se razvila široka aktivnost na oslobođenju kadrova za buduće zadatke koji će se javiti nakon oslobođenja zemlje.

Održan je skojevski kurs, a također i učiteljski koji su isključivo pohađali omladinci, budući učitelji. Održavana su predavanja kojima se željela podići opća naobrazba budućih učitelja i činovnika u raznim službama u vlasti.

Ovdje se dakle — uz aktivnosti vezane uz rad na okupiranom teritoriju, dalje razvijanje ustanka po Velebitu, odlazak na teren u čisto ilegalne uvjete

rada — razvija i rad na osposobljavanju omladine za funkcije u novoj slobodnoj zemlji. Pojedini omladinci koji su bili određeni za rad u NOO-ima dobivali su formulare na kojima će kasnije raditi, itd.

Ovakva situacija bila je sve do 1945. kada je oslobođen kotar Senj, kad SKOJ, pa i KK SKOJ-a, nakon dolaska u Senju počinje raditi u potpuno novim uvjetima.

Sl. 91 — Uklanjanje ratnih ruševina i obnova Jurjeva 1945.